

Talade om prästens betydelse i bondesamhället

Sockenprästen var förr en bonde bland bönder. Han brukade jorden i likhet med sina grannar. Fast han hade det betydligt bättre ställt än dem eftersom han även åtnjöt tione. Så Frödings karakteristik "Våran prost är rund som en ost" stämmer rätt väl.

Det sade prosten Ragnar Lundell då han talade på Alingsås släktforskares årsmöte. Fast själv hade han inte någon anmärkningsvärd rondör...

Ämnet var "Prästens betydelse i det gamla bondesamhället". Talaren började i den katolska tiden där prästen var Guds ställföreträdare på jorden. Han kunde både ge avlösning och binda sina sockembor i deras synder.

Från 1200-talet och fram till reformationen på 500-talet var prästen ogift. Reformationen förändrade åtskilligt i den svenska kyrkan. Men mycket förblev sig också likt.

Prästen kunde tillsättas på tre olika sätt. Det kunde ske genom sockenbornas val. I socknar där det fanns ett dominerande gods kunde detta ha patronatsrätt, vilket innebar att patronen enväldigt tillsatte önskad präst.

Ofta, men inte alltid, förde prosten sina församlingsbors talan gentemot överheten. Fram till 1866 års riksdagsreform utgjorde prästerna ett särskilt stånd. Självskrivna vid riksdagarna var ärkebiskopen och biskoparna medan övriga ledamöter utsågs av prästerskapet.

På 1600-talet fick kyrkoherden hjälp i arbetet av en så kallad kaplan, senare kallad komminister. Kaplanen hade det mycket dåligt ekonomiskt i motsats till kyrkoherden och framställs följaktligen i skämtpressen som mycket mager.

Uppgiften att förmedla bibelordet till menigheten var mycket betydelsefull i en tid där det kanske i många socknar fanns bara en bibel, nämligen den i kyrkan. Det var faktiskt först på 1800-talet som bibeln spreds till hemmen, mycket tack vare folkväckelsen. I 300 år

efter att bibeln översatts till svenska kände folk alltså till vad som stod i Den heliga Skrift blott genom prästens predikan och genom de rikligt förekommande kyrkomålningarna.

Fastän prästen levde mitt ibland sina sockenbor och var bonde som de allra flesta var han ofta respekterad och ansedd som överhet. Detta gällde naturligtvis i högre grad biskoparna. Bland en rad prästhistorier som talaren drog som avslutning förekom en om biskopen i Skara, Hjalmar Danell. Denne var på tågresa tillsammans med sin dotter och fick sällskap med en språkför gumma. Biskopen steg av tåget före dottern. När han lämnat kupén kunde gumman inte styra sin nyfikenhet utan frågade dottern vem den där herrn var.

– Det var biskopen, svarade dottern.

– Å jöstanes då och jag som talte ve han, utbrast gumman förskräckt.

Årsmötesförhandlingarna gick mycket raskt undan under Uno Hedlunds ledning. Som ordförande omvaldes Tor Cullberg. Ny i styrelsen blev Hans Fredriksson efter avgående Uno Hedlund. Peter Hjortstam, Peter Larsson och Björn Samuelsson omvaldes liksom suppleanten Birgitta Selander. Nya suppleanter blev Lena Wallin och Margareta Lund. Övriga ordinarie ledamöter är Per-Åke Andersson, Eric Carlsson, Roland Andersson och Christer Gustavsson-Slätt.

Föreningen har ökat till 231 medlemmar. Verksamheten under 1993 var livlig med elva sammankomster, sex studiebesök och sex tillfällen då forskarservice getts i bibliotekets forskarrum. För första gången har en utställning arrangerats i biblioteket. Dessutom har det förekommit en kurs i läsning av gamla handskrifter samt fyra kurser av olika slag i släktforskning.

Årsavgiften för 1995 blir oförändrat 75 kr.

JOHN HALLQVIST

AT 940228